

15:40, Csütörtök (augusztus 18.), Duna II. Autonómia

Tálerum

Határ Győző

magyar ismeretterjesztő filmsorozat, 26 perc, 2001

Az aktuális rész ismertetője: Határ Győző Angliában élő magyar író, irodalmi polihisztor november 13-án tölti be 85. életévét. A születésnap alkalmából a portréfilm bemutatja a hazai közönség előtt még mindig nem eléggé ismert sokoldalú személyiséget. Választ keres azokra az izgalmas kérdésekre, hogyan került ki az országból, miért és hogyan vállalta évtizedeken át a magyar irodalom népszerűsítését a BBC és a Szabad Európa Rádióban, mit örökítenek meg és mit teremtenek sehová be nem sorolható regényei, csodálatos nyelvi leleménnyel alkotott versei. A műsorból talán közelebb kerülünk a "Határ Győző-jelenség" megértéséhez...

*

Határ Győző életrajza (1914–2006)

1914. november 13-án született Gyomán. Eredeti neve: Hack Viktor. 1946-ban magyarosított. Műveit már Határ Győző néven publikálta.

Apja, Hack Vilmos a gyomai Kner nyomda papírszakértője volt, az I. világháborúban megrokkant; így a családot a későbbiekben az anya, Túri Mária Margit tartotta el. 1920-ban költöztek Budapestre.

A Markó utcai Főreálban érettségizik (1933), majd a budapesti Műegyetem Építészmérnöki Karán szerez diplomát (1938). Univerzális tehetség lévén, tanulmányai közben a Zeneakadémiára is jár, ahol – többek között – Kodály Zoltánt hallgatja. Mint szigorló mérnök, két éven át dolgozik Hajós Alfréd mellett, majd végzése után négy esztendeig a Közmunkatanácsnál áll alkalmazásban, Borbíró Virgil irodájában. Már írja első regényeit, anélkül, hogy publikálásukra reménye lenne.

1943-ban részt vesz egy államellenes szervezkedésben; május 1-jén összeesküvés vádjával letartóztatják, műveit bűnjelként lefoglalják. A Haditörvényszék felségárulásért halálra ítéli; majd ezt – többszöri, hosszan tartó fellebbezés után – 12, végül 5 évre mérséklék. Sátoraljaújhelyi raboskodása idején átéli az 1944. március 22-i fegyházlázadást; ezt követően büntetőszázadba sorolják be, de 1944 késő őszén sikerül megszöknie. Budapesten a Wallenberg-házban talál állást és menedéket. Itt éri meg a nyilas-uralom végét.

1945 és 1947 között a budapesti UNRRA-missziónál építészként dolgozik. Annak megszüntetése után fordításból, különböző „négermunkákból”, festményei értékesítéséből tartja fenn magát. Az Újhold körével és a Szentendrei Iskola művészeivel áll szorosabb kapcsolatban. Eközben folyamatosan írja új s újabb műveit, noha megjelenésre továbbra sincs esélye.

1950 januárjában határátlépést kísérel meg: a trieszti UNRRA-misszióhoz akar eljutni. Miután elfogják, két és fél évet tölt különböző börtönökben és munkatáborokban (a szegedi Csillagban, majd a budapesti Gyűjtőben; innen a miskolci Egyetemváros építkezésére viszik a rabokat, majd Sátoraljaújhely, Hejőcsaba, Márianosztra következik. Innen szabadul 1952 nyarán). Egy tervezőirodában helyezkedik el; később az Írószövetség Fordítói Szakosztálya segítségével

műfordítóként függetleníti magát.

1956 tavaszán ismeri meg leendő feleségét, Prágai Piroskát, akivel 1956 decemberében elhagyja az országot. Londonban telepsznek le.

Határ Győző a BBC Magyar Osztályának munkatársa lesz (1957–1976); nyugdíjazását követően a Szabad Európa Rádióknak dolgozik. Emellett 1960 és 1985 között mint az angol külügyminisztérium hivatalos tutora, angol diplomaták magyar nyelvi felkészítését és a magyar kultúrába való bevezetését végzi feleségével együtt, aki – felelősségteljes tisztviselői munkája mellett – férje műveinek angolra fordításán is dolgozik.

1967 márciusában költöznek dél-londoni végleges otthonukba, ahol emigráns, majd később hazai barátait is sűrűn vendégül látják. Gyakran szerveznek irodalmi esteket, amelyeken Prágai Piroška a művek tolmácsolásában, előadóművészként közreműködik. Szoros kapcsolatot tartanak fenn az emigráció különböző irodalmi köreivel (a Párizsi Magyar Műhellyel, a londoni Szepsi Csombor, valamint a hollandiai Mikes Kelemen Körrel, a müncheni Új Látóhatárral stb.) 1970-ben az Amerikában élő Makkai Ádám többhetes előadókörutat szervez Határ Győző számára; Clevelandben a város díszpolgárává választják. 1978-ban újra körutat tesz; mintegy félszáz előadóestet tart a magyarok településeken. Ez a két körút teremti meg a bázist saját könyvkiadása számára. A következő évtizedben szinte évente jelennek meg művei.

Lassanként kiépülnek hazai kapcsolatai is. 1988 áprilisában Kabdebó Lóránt irodalomtörténész kérdéseire válaszolva londoni otthonában magnóra mondja életútját. 1989 őszén látogat haza első ízben hivatalosan. 75. születésnapja alkalmából a Magyar Köztársaság Aranykoszorúval Ékesített Csillagrendjével tüntetik ki. Műveit azóta folyamatosan kiadják itthon is. 1990-től haláláig szinte minden könyvhétre hazajön, szerzői esteket tart, dedikál. 1991. március 11-én Kossuth-díjat kap. 1993-ban a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tagjává választja. 1994-ben szülővárosa, Gyomaendrőd díszpolgárává avatja. Ugyanez évben a Miskolci Egyetem díszdoktori címet adományoz neki. 1994. június 16-án megkapja az angol királynő engedélyét az érdemrendek viseléséhez. 1998-ban a Budapesti Műszaki Egyetem Építésztechnika Karának rektorától átveszi arany- és gyémántdiplomáját.

Tagja volt a Magyar Művészeti Akadémiának. 2005 őszén a Magyar Írószövetség Elnökségének örökös tagjává választották.

Az 1989–90-es fordulat óta rendszeresen publikált hazai folyóiratokban. Többször lépett fel vidéki városokban, sőt Kassán és Pozsonyban szervezett előadóesteken is. Neve fokozatosan ismertté vált a szélesebb közönség előtt; kialakult hazai olvasótábora. Könyvei sorra megjelentek különböző hazai kiadóknál; haláláig hatalmas szellemi frissességgel dolgozott, figyelemmel kísért mind a politikai, mind az irodalmi élet jelenségeit. Naprakész publicisztikával állást foglalt vitás kérdésekben (pl. az Írószövetség bonyolult küzdelmeiben), s tanácsaival, véleménye nyilvánításával hozzájárult a művészeti élet anomáliáinak tisztázó rendezéséhez. 90. születésnapját az Írószövetség szép rendezvénnel ünnepelte; a 2005-ös könyvhéten több új kötetét dedikálta, könyvbemutatóin részt vett.

Felesége, Prágai Piroška súlyos betegsége miatt egyre ritkábban járt haza, de londoni „fellegvárából” még mindig minden jelentősebb hazai művészeti eseményre elevenen reagált. 2006. november 13-án – Határ Győző 92. születésnapján – Károly főherceg ünnepi fogadást rendezett az 1956-os magyar emigránsok tiszteletére; a műsort a Londoni Magyar Kulturális Központ igazgatónője, Bogyay Katalin szervezte. Az est „vezérszónoka” Határ Győző volt (ekkor még úgy tűnt: ereje teljében). A befogadó ország nevében Lady Solti – a Londonban élt magyar karmester, Solti György özvegye – tartott ünnepi beszédet.

November 17-én meghalt Prágai Piroška (aki már hónapok óta intézetben feküdt, alig-alig tudva magáról); férje tíz nap múltán, november 27-én követte őt. A londoni St. George's kórházban hunyt el. Közös nyughelyük – végső kívánságuknak megfelelően – hazai földben van; kívánsága az volt, hogy Hongriuscule – s szellemi hagyatékuk – örököse a magyar állam legyen.

Temetése – Piroškájával együtt – 2007. január 23-án du. 3-kor volt a Farkasréti temetőben.

Fontosabb díjak, elismerések:

1989 – a Magyar Köztársaság Aranykoszorúval Ékesített Csillagrendje

1991 – Kossuth-díj

1994 – A Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje

1996 – a Salvatore Quasimodo Költői Verseny Nagydíja

2001 – Márai Sándor-díj

2004 – Pro Cultura Hungarica

Az életrajzot G. Komoróczy Emőke írta.

Határ Győző digitalizált műve

<http://www.pim.hu/object.8022e8c9-91b4-4e38-9a90-85fb7cf6442a.ivy>